

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Hafız BEK*

Hakan GÜLVEREN**

Ayçe BAŞER***

Özet

Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmaya Uşak Üniversitesi eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği 3.ve 4. Sınıf öğrencileri seçkisiz olarak toplam 130 kişi katılmıştır. Deneklerin % 52,3'ünü kız, % 47,7'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda; cinsiyete göre sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Alıp Almamaları açısından bakıldığında ise; anlamlı fark çıkmıştır. Özel eğitime muhtaç olan öğrencilerle karşılaşma, gözlemlene ve özel eğitime muhtaç öğrencilerle ilgili yaşantının farkına göre yaptığımız yapılan çalışmanın sonucunda; özel eğitime muhtaç çocuklarla doğrudan bir yaşantı içine giren (eğitim alanları gözlemleyenler) öğrencilerin ölçekten daha fazla puan aldıkları ve puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma Eğitimi, Sınıf Öğretmeni, Tutum

The Analysis of Prospective Primary Education Teachers Attitudes Towards Inclusive Education

Abstract

This study was conducted to analyze prospective elementary school teachers attitudes towards inclusive education and 3'd and 4.th grade students, 130 students in total, studying in primary education department at Uşak University were chosen randomly.

The results of the study indicated that there was no significant difference in terms of gender. However, significant difference was found in terms of whether prospective primary education teachers received inclusive education or not. The study which is done to meet, obser students needing special education also indicated that prosetive teachers who have experience whit special needs students (Observing education context) got higher scores from the scale and difference between the scores was meaningful in other words, the attitude scores of prospective teachers

* Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı

** Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı

*** Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

who did not have direct experience whit students needing special education were seen to be low towards those students.

Keywords: İncusive education, Primary education teacher, Attitude

Giriş

21. yüzyıl bilgi çağı olduğuna göre çağımızın gereği eğitim bizim önceliğimiz olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda eğitim alanında ülke olarak Türkiye Cumhuriyetinde birçok olumlu planlar ve adımlar atıldığı yadsınamaz. Bunların başında özel eğitim alanı gelmektedir. Günümüzde üzerinde durulması gereken konulardan biri özürlülük ve özürli vatandaşların topluma kazandırılmaları olmalıdır. Ülkemizde özürli nüfus oranı Türkiye Özürliüler Araştırması 2002 yılı istatistik verilerine göre %12.29 olarak verilmektedir (Başbakanlık, 2011). Bu oran hiç de küçümsenecek bir oran değildir ve görmezden gelinemez. Dolayısıyla bu nüfusun eğitimi bizim için önemli olmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkındaki 3. madde Kanun Hükümünde Kararnamede; “Özel eğitim”, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2011). Dolayısıyla ülke olarak özürliülerin eğitimi konusunu Milli Eğitim Bakanlığının odağında olan konudur. Bu amaç doğrultusunda eğitim fakülteleri bünyesinde özel eğitim, zihinsel engelliler ve işitme engelliler başlığında öğretmen yetiştirme çabası devam etmektedir.

Eğitim, insan içindir ve insan tarafından yürütülmektedir. İnsana görelikten kasıt, insanı psikolojik olarak ezmemesi, görünüşüyle sıcak bir atmosfer sağlamasıdır. Öyle ise sınıf ortamı iyi hazırlanmalı ki burada öğrenim gören öğrenciler, mutlu olsunlar, sınıfı sahiplensinler, öğrensinler, sevecek gelsinler, sağlıklı kalsınlar (bedenen ve ruhen), olumlu kişilik özellikleri geliştirsinler (Sarpkaya). Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde en az kısıtlayıcı eğitim ortamı önerilmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamında öğrencinin normal yaşlılarıyla bir arada bulunması ile gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması hedeflenmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ise kaynaştırmayı işaret etmektedir (Kırcaali-İftar, 1998).

Engelli çocukların eğitilmelerinde ve sosyalleşmelerinde en büyük sorumluluk öğretmenlerindedir (Rizzo, 1985). Yapılan bir araştırmada; özel eğitim dersi almayanlar ile alanlar arasında bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarının engelli öğrencileri eğitmek için gerekli plan, bilgi ve becerilere sahip olmadıkları, kendilerinin bu öğrencileri eğitmek için yeteri kadar sabırlı olmadıkları,

onlarla iyi düzeyde iletişim kuramayacakları ve onların eğitimlerinde gelişimleri için beklenen etkiyi gösteremeyecekleri görülmüştür (Sarı ve Bozgeyikli, 2003). Özürlülere sadece özel eğitim bölümü öğretmenlerinin verdiği eğitim yeterli olamamakta, alanla yakından ilgisi olan branşlardan mezunlarında bu konuda eğitilmeleri gereklidir. Bu alanlardan biride sınıf öğretmenliği bölümüdür.

Milli Eğitim Bakanlığının 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkındaki Karar namenin Madde 4'te Türk Millî Eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeleri içerisinde, özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır. Yine özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan plânlanır ve yürütülür şeklinde ifadelere yer almaktadır (MEB, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığının çıkardığı kararlar ve bu amaçla gerekli personelin yetiştirilmesi ve atanması konusuna vurgu yapıldıktan sonra kaynaştırma kavramı ele almanız gerekir. Kaynaştırma Milli Eğitim Bakanlığının 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkındaki 3.madde Kanun Hükmünde Kararnamede; özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını, şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2011).

Diken (2010) kaynaştırma uygulamalarının sınıftaki normal gelişim gösteren öğrencilerin akademik becerileri ve sosyal davranışları üzerinde de etkili olduğunu, öğretmenlerin ise farklı tutumlara ve reaksiyonlara sahip olduklarını belirtir. Burdur il merkezindeki ilköğretim okullarında çalışan 40 sınıf öğretmeni ile ilgili yapılan bir araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı ve kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördüğü ortaya çıkmıştır (Babaoğlu ve Yılmaz, 2010).

Yapılan araştırmalarda, kaynaştırma dersi alanın sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu yönde değişikliğe yol açtığı sonucunu ortaya koymuştur (OREL ve Ark., 2004, Gözün ve Yıkılmış, 2004). Ayrıca kaynaştırma sınıf öğretmeni, kaynaştırmanın özel gereksinimli öğrencilerin hakkı olduğuna ve gerekleri yerine getirildiğinde başarıya ulaşacağına inanmalıdır. Ayrıca öğretmen, kaynaştırmada ortaya çıkabilecek sorunları gidermede gerekli çabayı göstermeye ve başkalarıyla işbirliği yapmaya hazır olmalıdır (Kırcaali-İftar, 1998). Öğretmenin sınıf içindeki kaynaştırma öğrencisinin sosyal olarak kabul gerekli ve önemlidir (Diken, 2008). Kaynaştırma uygulamasının başarılı olabilmesindeki en önemli öge öğretmenlerdir. Dolayısıyla bu öğretmenleri yetiştirirken özel eğitimle alakalı yeterlilikleri konusu bir sorun olarak karşımıza çıktığını

görmekteyiz. Bu çalışmanın amacı da sınıf öğretmenlerin durumunu ortaya koymak ve bu konuda yapılması gerekenler hususunda ışık tutmaktır.

Evren ve Örneklem

Tablo 1. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	N	%
Erkek	62	47,7
Kadın	68	52,3
Toplam	130	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin sayısı 130'dur. Deneklerin % 52,3'ünü kadınlar, % 47,7'sini erkekler oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Bilgisayar ortamında SPSS 13 programı ile çözümlenen veriler ortalama, t testi ve korelasyondan (r) yararlanılarak yorumlanmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Veri toplama aracında yer alan tutum ifadeleri için olumlu maddelerde tamamen katılıyorum 5, katılıyorum 4, kararsızım 3, katılmıyorum 2 ve kesinlikle katılmıyorum 1 olarak puanlanmıştır. Olumsuz ifadelerde ise bunun tersi puanlama yapılmıştır.

Aritmetik ortalamalar yorumlanırken, 1.00-1.80 arasındaki ortalama değerlerin "kesinlikle katılmıyorum", 1.81-2.60 arasında bulunanların "katılmıyorum", 2.61-3.40 arasındakilerin "kararsızım", 3.41-4.20 arasındakilerin "katılıyorum" ve 4.21-5.00 arasında yer alanların ise "tamamen katılıyorum" derecede değer taşıdığı kabul edilmiştir. Düzeylerin yer aldığı bu aralıklar, seçeneklere verilen en düşük değer olan 1 ile en yüksek değer olan 5 arasındaki seri genişliğinin seçenek (düzey) sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçme aracının iç tutarlılık katsayısı 0,89 olarak bulunmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine göre elde edilen verilerin analizine dayalı bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Karşılaştırması

Tablo 2. Cinsiyete Göre KETÖ' den Alınan Puanlara İlişkin İstatistikler

Cinsiyet	N	Ortalama	s.s	t	p
----------	---	----------	-----	---	---

Erkek	62	63,50	16,75	0,65	0,52
Kadın	68	61,75	13,87		

Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitimine yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{130}=0,65$, $p>0,52$). Erkek öğrencilerin Kaynaştırma Eğitimine yönelik tutumları ($\bar{X} = 63,50$), bayan öğrencilere ($\bar{X} = 61,75$) göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulguya göre kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlar ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanında erkek öğrencilerin ($X=2,11$) ve bayan öğrencilerin ($X=2,06$) aynı tutum düzeyine sahip olmalarına karşın erkek öğrencilerin nispeten daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

2. Sınıf Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Alıp Almamalarına Göre Tutum Puanlarının karşılaştırması

Tablo 3. Kaynaştırma Eğitimi Alan ve Almayan Öğrencilerin Karşılaştırılması

Sınıf	N	Ortalama	s.s	t	p
3. sınıf	49	47,29	8,05	14,19	0,001
4. sınıf	81	71,84	10,37		

Kaynaştırma eğitimi alanın tutumları etkileyip etkilemediğini belirlemek için dersi almamış üçüncü sınıf öğrencileri ile dersi almış olan dördüncü sınıf öğrencilerinin KETÖ' den aldıkları puanları incelenmiştir. Buna göre Kaynaştırma Eğitimi almış olan dördüncü sınıf öğrencilerinin Kaynaştırma Eğitimine yönelik tutumları, dersi henüz almamış olan öğrencilerin tutumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Dersi almış olan dördüncü sınıf öğrencilerinin tutumları ($\bar{X} = 71,84$), dersi almamış olan öğrencilerin tutumlarına ($\bar{X} = 47,29$) göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{130}=14,19$, $p>0,001$). Bu bulguya dayalı olarak Kaynaştırma Eğitimine yönelik tutumların dersi almayla birlikte olumlu yönde değiştiğini göstermektedir.

Tablo 4. Kaynaştırma Eğitimi Alma, bilimsel çalışmalara katılma ve eğitimi gözlemlene toplam puan arasındaki ilişki

Değişkenler	Evet		Hayır		KETÖ - Toplam
	N	%	f	%	r
Kaynaştırma Eğitimi aldınız mı?	81	62,3	49	37,7	0,73*
Kaynaştırma Eğitimi ile ilgili bilimsel çalışmalara katıldınız mı?	22	17,5	104	82,5	0,28*

Hayatınızda hiç özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitimi gözlemlediniz mi?	88	67,7	42	32,3	0,71*
---	----	------	----	------	-------

*0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4 incelendiğinde kaynaştırma eğitimini 81 öğrencinin aldığı görülmektedir. Dersi alma ile KETÖ' den alınan puan arasında 0,73 özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitimi gözleme 0,71 ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilimsel çalışmalara katılma 0,28'lik ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre kaynaştırma ile ilgili eğitim faaliyetlerine katılmak öğrencilerin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını diğerlerine göre daha olumlu yönde etkilemektedir.

3. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerle Karşılaşma ve Gözleme Yönelik İncelenmesi

Tablo 9. Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerle Karşılaşma ve Gözleme

	Hayatınızda Özel eğitime muhtaç çocukla hiç karşılaştınız mı?		Hayatınızda hiç özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitimi gözlemlediniz mi?	
	N	%	N	%
Var	102	78,5	88	67,7
Yok	27	20,8	42	32,3
Toplam	129	99,2	130	100,0

Tablo 10. Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerle İlgili Yaşantı Farkına Göre Karşılaştırma

Hayatınızda Özel eğitime muhtaç çocukla hiç karşılaştınız mı?	N	Ortalama	s.s	t	p
Var	4	63,50	11,33	,162	,90
Yok	126	62,56	15,42		
Hayatınızda hiç özel eğitime muhtaç çocuklara verilen eğitimi gözlemlediniz mi?	N	Ortalama	s.s	t	P
Var	58	62,14	15,10	,28	,78
Yok	71	62,90	15,62		

Tablo incelendiğinde özel eğitime muhtaç çocuklarla doğrudan bir yaşantı içine giren (eğitim alanları gözlemleyen) öğrencilerin ölçekten daha fazla puan aldıkları ve puanlar arasındaki farkında anlamlı olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle öğrencilerle doğrudan yaşantı geçirmeyen

öğrencilerin bu eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere karşı tutum puanları düşük olmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Kırcaali-İftar (1998) Kaynaştırma sınıfı öğretmeninin, kaynaştırmanın özel gereksinimli öğrencilerin hakkı olduğuna ve gerekleri yerine getirildiğinde başarıya ulaşacağına inanması üzerinde vurgulamaktadır. Ayrıca öğretmen, kaynaştırmada ortaya çıkabilecek sorunları gidermede gerekli çabayı göstermeye ve başkalarıyla işbirliği yapmaya hazır olmalarının altını çizmiştir. Dolayısı ile kaynaştırma uygulamasının başarılı olabilmesindeki en önemli öğe öğretmenler ve onların yeterli düzeyde eğitimi diyebiliriz. Hatta öğretmen yeterliklerinin sadece öğretmenlerin kendi algılarına göre değil, yönetici ve ilköğretim denetçisi görüşlerine göre araştırılması veri çeşitliliği sağlaması açısından alana daha fazla katkı sağlayabilir.

Sarı, ve Bozgeyikli, (2003) Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarıyla ilgili yaptığı bir çalışmada; özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarının engelli öğrencilerle ilgili olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Onlara göre, engelli öğrenciler kendi sınıflarındaki diğer öğrencilerin öğrenmelerini engellemektedirler ve sınıftaki olumlu atmosferi olumsuzla çevirdikleri ve onların diğer çocuklardan farklı oldukları, diğer öğrencilerle ilişki ve iletişimlerinin ise engelli öğrencilerden farklı olduğu yönde görüş bildirmektedirler. Bunlara ek olarak özel eğitim dersi almayan öğretmen adayları engelli öğrencilerin zihinsel olarak akranlarına göre çok yavaş veya geri olduğunu, onların okulda beklenildiği gibi bir başarı gösteremeyeceklerini fakat onların diğer öğrencilerden daha çok ve sıkı çalışmaları gerektiği ve okulda da normal öğrenciler gibi başarılı olmak istemediklerini belirtmişlerdir. Genel olarak, özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarının engelli çocuklar için oldukça olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.. Burada sınıf öğretmenlerinin sadece eğitim işlevi değil öğretmenlerin bu çocuklara bakış açıları ve etkilerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Tabi sınıf yönetimi kapsamında sınıf içinde normal öğrencilerin kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye karşı tutumlarını yine öğretmen etkisi ve katkısı açısından son derece önemli olduğunun altını çizmemiz gerekir.

Babaoğlu ve Yılmaz (2010) yaptıkları bir çalışmada ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yeterli bilgi ve donanıma sahip olup olmadığı araştırmışlardır. Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı ve kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördüğü sonucu ortaya çıkmıştır.

Başka bir araştırmada; özel eğitim dersi almayanlar ile alanlar arasında bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Araştırmada özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarının engelli öğrencileri eğitmek için gerekli plan, bilgi ve becerilere sahip olmadıkları, kendilerinin bu öğrencileri eğitmek için yeteri kadar sabırlı olmadıkları, onlarla iyi düzeyde iletişim kuramayacakları ve onların eğitimlerinde gelişimleri için beklenen etkiyi gösteremeyecekleri görülmektedir (Sarı, ve Bozgeyikli, 2003).

Yaptığımız bu çalışmada cinsiyete göre sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Fakat yukarıdaki çalışmalarda olduğu gibi öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi alıp almamaları açısından bakıldığında; kaynaştırma Eğitimi almış olan dördüncü sınıf öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları, dersi henüz almamış olan öğrencilerin tutumlarına göre anlamlı farklılık göstermiştir. Yaptığımız araştırma sonucuna baktığımızda; Kaynaştırma Eğitimine yönelik tutumların dersi almayla birlikte olumlu yönde değiştiğini göstermektedir. Kaynaştırmaya karşı sınıf öğretmeni adaylarının tutumuyla ilgili çalışmalarında Orel ve Ark (2004), Gözün, Yıkılmış (2004) bulgularının destekledikleri görülmüştür.

Sınıf öğretmeni adayların özel eğitime muhtaç olan öğrencilerle karşılaşma, gözleme ve özel eğitime muhtaç öğrencilerle ilgili yaşantının farkında olup olmadıklarına bakıldı. Çalışma sonucunda; özel eğitime muhtaç çocuklarla doğrudan bir yaşantı içine giren (eğitim alanları gözlemleyenler) öğrencilerin ölçekten daha fazla puan aldıkları ve puanlar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Bir başka anlatımla öğrencilerle doğrudan yaşantı geçirmeyen öğrencilerin bu eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere karşı tutum puanları düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre eğitimi sadece kuramsal değil ayrıca uygulamaya yer verilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine karşı tutumu, sınıf yönetimi açısından öğrencilerin bu konuda yeterli düzeye getirilmeleri eğitimle yerine getirilmesi son derece önemli olduğu konusuna vurgu yapılmalıdır.

Kaynakça

Babaoğlu E., Yılmaz Ş., “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri”, Mayıs 2010 Cilt:18 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 345-354

Diken, H.İ., Editör, İlköğretimde Kaynaştırma, Pegem Akademi Yayını, 2010

Diken, H.İ., Editör, Özel Eğitim, Pegem Akademi Yayını, 2008

Gözün, Ö., Yıkılmış, A., “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki

Etkililiği” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2004, 5 (2) 65-77

Kırcaali- İftar, G. (1998), Özel Eğitim ‘Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri, No: 561. Eskişehir.

Orel, A., Zerey, Z., Töret, G., “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2004, 5 (1) 23-33

Rizzo, T.I. (1985) Attributes Related To Teacher’ Attitudes. Perceptual And Motor Skills, 60 (3), 739-742.

SARI, H. ve BOZGEYİKLİ, H. (2003) Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: karşılaştırmalı bir araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 183-203.

Sarpkaya, R., Editör, Sınıf Yönetimi, İhtiyaç Yayıncılık, 2011

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
(<http://www.ozida.gov.tr/arastirma/oztemelgosterge.htm> 11.02.2011)

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükümündeki Kararname,
<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/573.htm> 11.02.2011